

# อิทธิพลของวัฒนธรรม อาหาร ต่อสังคมมลายู ในจังหวัดปัตตานี



สังคมแต่ละสังคมย่อมมีเอกลักษณ์ หรือลักษณะเฉพาะที่เรียกว่าวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ซึ่งบางครั้งอาจเป็นสิ่งที่สังคมนั้นๆ สร้างขึ้นมาเอง แต่บางวัฒนธรรมอาจเป็นสิ่งที่นำมาจากสังคมอื่น แล้วนำมาผสมผสานเข้าเป็นวัฒนธรรมเดียวกัน เกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมาอย่างที่ปรากฏมากมายในปัจจุบัน จังหวัดปัตตานีเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ทางภาคใต้ของไทย มีทำเลที่ตั้งอยู่บนเส้นทางที่มีการติดต่อด้านการค้าระหว่างเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับภูมิภาคแถบเอเชียตะวันตกและตะวันออกเป็นผลให้มีการรับเอาวัฒนธรรมอาหารับสู่สังคมมลายู โดยชาวอาหรับที่เข้ามาทำการค้าขายกับชาวเมืองก็เผยแพร่ศาสนาไปด้วย ในขณะที่การแต่งกายของชาวอาหรับก็แตกต่างไปจากชาวมลายู อาจทำให้ชาวมลายูคิดว่านั้นคือชุดของมุสลิม กอปรกับชาวมลายูที่มีโอกาสเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ บางส่วนก็ได้ศึกษาหาความรู้วิชาการทางด้านศาสนาไปด้วยพร้อมๆ กัน จากที่ได้ไปสัมผัสและใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางถิ่นกำเนิดของศาสนาอิสลามและวัฒนธรรมอาหรับ เมื่อกลับมาถึงคาบสมุทรมลายูกลุ่มคนเหล่านั้นก็นำเอาวัฒนธรรมอาหรับติดตัวกลับมาและเผยแพร่ต่อๆ กันไป



คอลัมน์พิเศษ “ย่อยวิทยานิพนธ์” ฉบับนี้จะศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาและอิทธิพลของวัฒนธรรมอาหารรับในสังคมมลายูในจังหวัดปัตตานี ข้อมูลที่น่าสนใจนี้เป็นรายละเอียดส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ชิ้นสำคัญที่ผ่านการศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากคัมภีร์อัลกุรอานและอัลหะดีษ จากบันทึกประวัติศาสตร์ปัตตานี จุดหมายเหตุ เช่น ตารีด ปะตานี ฉบับคัดลอกโดยชัยคุ ดาวูด บิน อับดุลเลาะห์ อัลพะฎอนีย์ และเชอญาเราะฮ์ ปะตานี ฉบับบันทึกบนหนังสือตัวไม่ระบุผู้เขียน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอาหารรับ รายการโทรทัศน์เกี่ยวกับวัฒนธรรมอาหารรับ เพื่อนำเป็นข้อมูลในการศึกษาเรื่องอิทธิพลของวัฒนธรรมอาหารรับต่อสังคมมลายูในจังหวัดปัตตานี ของ มุหัมมัดมันซูร์ หมัดเราะ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต พ.ศ. 2551

จากการศึกษาพบว่า ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมบางส่วนของคนมลายูในจังหวัดปัตตานีเป็นการเปลี่ยนความหมายของวัฒนธรรมอาหารรับ เช่น การแต่งกายของชาวอาหรับเกิดจากปัจจัยสภาพภูมิอากาศที่ผู้คนอาศัยอยู่บนคาบสมุทรอาหรับต้องแต่งกายมิดชิด เพื่อป้องกันร่างกายจากอันตรายของแสงอาทิตย์และฝุ่นทรายต่างๆ แต่หลังจากสภาพสังคมเปลี่ยนไปการพัฒนาประเทศก้าวหน้า




---

**กระบวนการยอมรับ  
วัฒนธรรมอาหารรับ  
เกิดขึ้น โดยมีโต๊ะครูหรือผู้รู้ทางด้าน  
ศาสนาอิสลามเป็นแรงบันดาลใจ  
เนื่องจากโต๊ะครูเป็นผู้นำ  
ทางจิตวิญญาณของสังคม  
กอปรกับลักษณะของวัฒนธรรม  
อาหารรับในสังคมมลายูเป็นวัฒนธรรม  
เนื่องด้วยศาสนาอิสลาม  
จึงไม่ก่อให้เกิดการต่อต้านทาง  
วัฒนธรรม**

---

ชาวอาหรับก็มีการปรับการแต่งกายของตนในรูปแบบที่ทันสมัยมากขึ้น ดังนั้นไม่ว่าบุคคลทั่วไปหรือนักการศาสนาอิสลามก็แต่งกายเหมือนกัน แต่สำหรับจังหวัดปัตตานี การแต่งกายแบบอาหรับเป็นเครื่องหมายของผู้มีความรู้ทางศาสนา หรืออูลมะฮ์ การใช้หมวกกะปิเยาะห์เป็นเครื่องหมายทางศาสนา และการใช้ผ้าพันศีรษะเป็นเครื่องหมายของผู้ผ่านการประกอบพิธีหัจญ์ และลักษณะการยอมรับวัฒนธรรมอาหารรับของสังคมมลายูในจังหวัดปัตตานีเป็นการรับเอาวัฒนธรรมของชาวอาหรับมาใช้โดยตรง

วัฒนธรรมด้านภาษาในด้านอักษรอาหรับเป็นคำที่ใช้เรียกอักษรภาษามลายูที่เขียนด้วยอักษรอาหรับมาจากคำว่า “ญะวะฮ์” ซึ่งชาวอาหรับใช้เรียกเกาะสุมาตรา รวมทั้งคาบสมุทรมลายู ชาวอาหรับได้ใช้เรียกคนที่อาศัยอยู่ในเกาะสุมาตราที่นับถือศาสนาอิสลามและใช้ภาษามลายูและหมายรวมถึงผู้ที่มี



สีผิวเปลือกมังคุดก็ถือว่าเป็นชาวชวาเช่นเดียวกัน ดังนั้นอะไรก็ตามที่เกี่ยวกับชวา ชาวอาหรับจะเรียกยาวีทั้งหมด ส่วนในด้านคำศัพท์ คำหลายคำในภาษามลายูถูกแทนที่ด้วยภาษาอาหรับและภาษาเปอร์เซีย เนื่องจากเป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการทางด้านศาสนา และองค์ความรู้ด้านอื่นๆ ที่สำคัญ ในภูมิภาคมลายูในยุคอิสลามนั้นคำศัพท์เฉพาะด้านในสาขาวิชาต่างๆ ได้ถูกบัญญัติและเขียนในภาษามลายู เป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านคำศัพท์อย่างรวดเร็วด้วยการยืมคำศัพท์ในสาขาวิชาต่างๆ มาจากอาหรับ ดังนั้นในช่วงเวลาตั้งแต่ศตวรรษที่ 13 เป็นต้นมา คำศัพท์ภาษาอาหรับหลายคำได้ถูกยืมมาใช้ในภาษามลายู โดยมีการปรับเปลี่ยนเสียงให้เข้ากับระบบเสียงในภาษามลายูถิ่นปัตตานี ลักษณะการยืมคำซึ่งจัดเป็นวัฒนธรรมทางภาษาเกิดขึ้นภายใต้บรรยากาศของการสัมผัสภาษา ซึ่งมาจากคนหนึ่งคนใดพูดภาษาได้สองภาษาขึ้นไป และสามารถใช้ภาษาทั้งสองสลับกันไปมาได้ เช่น กรณีของผู้ที่เดินทางไปศึกษาที่ประเทศอาหรับและใช้ชีวิตอยู่เป็นเวลานานสามารถใช้ภาษามลายูถิ่น และภาษาอาหรับสลับไปมาได้ ส่วนปัจจัยที่ก่อให้เกิดคำยืมมีทั้งปัจจัยจากตัวภาษา

เองและปัจจัยทางสังคมซึ่งเป็นปัจจัยที่อยู่นอกเหนือจากปัจจัยของตัวภาษา เกิดจากศักดิ์ศรีของทั้งสองภาษาที่เกิดการสัมผัสกัน นั่นคือภาษาอาหรับมีศักดิ์ศรีเหนือกว่าภาษามลายูถิ่นปัตตานี เนื่องจากเป็นภาษาของอัลกุรอาน และเป็นภาษาที่ใช้เขียนตำราศาสนา จึงทำให้ภาษามลายูถิ่นปัตตานียืมคำภาษาอาหรับมาใช้ นอกจากนี้ทัศนคติที่มีต่อภาษายังเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการยืมคำ เช่น ความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศของตน ซึ่งในกรณีนี้หมุ่หมัดมันซูร์ได้ให้ข้อสังเกตว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากประเทศอาหรับมักใช้ภาษาอาหรับในการสนทนากันมากกว่าบุคคลทั่วไป เช่น มักใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 1 และ 2 อะนา (ผม) และอันตา (คุณ) บ่อยครั้ง กระบวนการยอมรับวัฒนธรรมอาหรับเกิดขึ้น โดยมีโต๊ะครูหรือผู้รู้ทางด้านศาสนาอิสลามเป็นแรงบันดาลใจ เนื่องจากโต๊ะครูเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของสังคม กอปรกับลักษณะของวัฒนธรรมอาหรับในสังคมมลายูเป็นวัฒนธรรมเนื่องด้วยศาสนาอิสลาม จึงไม่ก่อให้เกิดการต่อต้านทางวัฒนธรรม เช่น การใช้หมวกกะปิเยาะของชาวมลายูในจังหวัดปัตตานีนั้นส่วนใหญ่ใช้เนื่องด้วยเหตุผลทางด้านศาสนาเป็นหลัก



**วัฒนธรรมการแต่งกายแบบอาหรับ มีส่วนสำคัญในการสร้างค่านิยม  
ในด้านการแต่งกายของกลุ่มผู้นำศาสนาส่วนใหญ่  
โดยเฉพาะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดต่างๆ มักนิยมสวมเสื้อสุททกับเสื้อโต๊ป  
แทนการสวมมีซละหุ ซึ่งเป็นการแต่งกายในแบบของชาวเยเมน  
ปัจจุบันการแต่งกายในลักษณะนี้ได้กลายเป็นเครื่องแบบของผู้นำศาสนา  
และสร้างความน่าเชื่อถือในแง่ของศาสนาอิสลามอีกด้วย**

นอกจากนี้ยังเชื่อว่าสวมแล้วได้บุญ เนื่องจากเป็นการปฏิบัติตามสุนนะฮ์ของท่านศาสนทูตมุฮัมมัด อิทธิพลของวัฒนธรรมการแต่งกาย ในการใช้หมวกกะปิเยาะของชาวมลายูในจังหวัดปัตตานี ส่วนใหญ่จะใช้เนื่องด้วยเหตุผลทางด้านศาสนาเป็นหลัก โดยเฉพาะในการละหมาดเพื่อไม่ให้เส้นผมปิดหน้าผากเวลาสุญุด ซึ่งจะทำให้การละหมาดเป็นโมฆะ ดังนั้นกะปิเยาะจึงถูกใช้สำหรับรวบรวมเอาไว้ไม่ให้ปรกลงมาปิดหน้าผาก เพื่อให้การละหมาดนั้นสมบูรณ์ และเหตุผลอีกประการก็คือเชื่อว่าใส่แล้วได้บุญ เนื่องจากการปฏิบัติตามแบบฉบับของท่านศาสนทูตมุฮัมมัด ซึ่งความเป็นจริงแล้วการสวมหมวกกะปิเยาะเป็นเพียงวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวอาหรับ และเป็นประเพณีที่ไม่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติหรือคำสอนของศาสนาอิสลามแต่อย่างใด ส่วนการโปกศีระจะเรียกว่า “เซอเซอแบ” มากจากคำว่าชิรบาน ซึ่งชาวอาหรับใช้เรียกการโปกศีระแบบเปอร์เซียสังเกตได้ว่าชื่อที่ชาวมลายูใช้เรียกแตกต่างไปจากชาวอาหรับ ที่โดยทั่วไปจะเรียกการโปกศีระว่า “อิมามะฮุ” หรือ “อิมามะฮุหะมะดานียะฮุ” โดยการพันศีระเป็นเครื่องหมายแสดงว่าเป็นหะยี หรือ

ผ่านการประกอบพิธีหัจญ์มาแล้ว สำหรับเสื้อโต๊ป เป็นเสื้อที่โต๊ะครุ อุस्ताส ส่วนใหญ่ที่สำเร็จการศึกษาจากประเทศอาหรับนิยมสวมใส่ โดยสวมเข้าชุดกับหมวกกะปิเยาะ และผ้าเซอเซอแบ ในกรณีบุคคลทั่วไปนิยมสวมใส่เฉพาะเวลาละหมาดเนื่องในวันอีดฟิตรี้อิดอัฎฮา และอาจมีการสวมใส่บ้างในละหมาดวันศุกร์ นอกจากนี้ เสื้อคลุมหรือ บิชต์ หรือ มีซละหุ เป็นเสื้อคลุมยาวผาด้านหน้าตัดเย็บโดยไม่มีแขน แต่ใช้วิธีเปิดด้านข้างเอาไว้สำหรับสอดมือออกเวลาสวมใส่ โดยจะสวมเข้าชุดกับชุดเราะฮู หรือซุมาซและเสวียนคาดศีระ และในบางครั้งอาจไม่ใช้เสวียนก็ได้ ในจังหวัดปัตตานี จะพบเสื้อคลุมชนิดนี้ได้บ่อยมาก มีเพียงบางมัสยิดที่นำมาใช้สำหรับคอเต็บสวมเวลาขึ้นกล่าวคุฏบะฮ์ในวันศุกร์ วันอีดฟิตรี และอีดอัฎฮา ซึ่งสาเหตุที่ไม่ได้รับความนิยม อาจเนื่องมาจากเสื้อดังกล่าวมีราคาสูง ซึ่งจะขึ้นอยู่กับเนื้อผ้า ลายปัก และสี โดยทั่วไปราคาอยู่ระหว่าง 2-7 หมื่นบาท วัฒนธรรมการแต่งกายแบบอาหรับ มีส่วนสำคัญในการสร้างค่านิยมในด้านการแต่งกายของกลุ่มผู้นำศาสนาส่วนใหญ่ โดยเฉพาะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดต่างๆ มักนิยมสวมเสื้อสุททกับเสื้อโต๊ปแทน



การสวมมิซละหุ ซึ่งเป็นการแต่งกายในแบบของชาวเยเมน ปัจจุบันการแต่งกายในลักษณะนี้ได้กลายเป็นเครื่องแบบของผู้นำศาสนาและสร้างความน่าเชื่อถือในแง่ของศาสนาอิสลามอีกด้วย การยอมรับวัฒนธรรมอาหารับของชาวมลายูจังหวัดปัตตานีถือเป็นการยอมรับอารยธรรมเซเมติกส่วนหนึ่งเข้ามาในสังคม เป็นผลทำให้อารยธรรมอินเดีย จีน ที่เคยมีอยู่ในสังคมมลายูลดลง แต่กระนั้น การรับวัฒนธรรมอาหารับในสังคมมลายูเป็นการรับเพียงบางส่วน โดยเฉพาะวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม ดังจะเห็นได้ว่าชาวมลายูไม่ได้รับวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัย กฎหมาย และระบบครอบครัวแบบอาหรับ ด้วยเหตุนี้ครอบครัวมลายูที่ลูกสาวแต่งงานกับชาวอาหรับจะมีระบบ

ครอบครัวและความสัมพันธ์ทางเครือญาติที่เปลี่ยนไป พ่อแม่จะพบปะกับลูกสาวได้ยากขึ้น เนื่องจากสามีจะควบคุมอย่างใกล้ชิด ซึ่งจะแตกต่างจากระบบครอบครัวของชาวมลายูโดยสิ้นเชิง

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีคุณค่าเป็นอย่างมากในการศึกษาวัฒนธรรมอาหรับในสังคมมลายู ปัตตานีเป็นวัฒนธรรมอันเนื่องด้วยศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะวัฒนธรรมการแต่งกาย ซึ่งส่งผลต่อการสร้างงานให้แก่คนในพื้นที่ ดังจะเห็นได้ว่าปัจจุบันมีกลุ่มตัดเย็บหมวกกะปิเยาะ เลื่อโต้บเพิ่มขึ้นหลายกลุ่มจากเดิมซึ่งมีเพียงไม่กี่กลุ่ม ปรัชญาการณดังกล่าวนอกจากจะเป็นแหล่งที่มาของรายได้แล้วยังมีส่วนช่วยอนุรักษ์และแพร่กระจายวัฒนธรรมอาหรับไปสู่วงกว้างได้อีกด้วย ■



### เอกสารอ้างอิง

มุหัมมัดมันซูร หมดเร้าะ. (2551). อิทธิพลของวัฒนธรรมอาหรับต่อสังคมมลายูในจังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

